

at Fæsteforholdet havde vi haft nok af her i Landet, det skulde vi ikke vende tilbage til.

Med Hensyn til Sogneraadene's Stilling over for dette Forhold, som det ærede Medlem for Odder (Leth-Spensen) nu for et Øjeblik siden var inde paa, vil jeg sige, at jeg tror oprigtigt talt, Sogneraadene helst ville være fri for at have for meget med den Sag at bestille, og jeg er ogsaa tilbøjelig til at mene, at Amtsraadene ere nok saa heldigt stillede til at kunne øve et frit Skøn i dette Forhold. Men naar man har henholdt sig til de Svar, der kom fra Sogneraadene paa de Spørgsmaal, der bleve rettede til dem, har det ærede Medlem Ret i, at det mange Steder stod meget uklart for Sogneraadene, hvad de skulde svare. De kunde ikke operse Forholdet, og navnlig vare de ikke klare over, i hvilken Retning Kommissionen kunde ventes at gaa. Dersom Formaalet havde været oplyst, saaledes som det er nu, dersom man nu rettede det Spørgsmaal til Sogneraadene, om de ønskede Husmandsbrug af den Størrelse og under den Form, som Flertallet har foreslaaet, saa er det min Opfattelse, at saa vilde de i ganske anderledes stor Udstrækning have givet denne Sag deres Tilslutning, end de gjorde, da Sagen forelaa mindre oplyst og mere uklar paa det Tidspunkt og det Stadium, da Spørgsmaalene bleve rettede til Sogneraadene.

Hvad angaar Spørgsmaalet om Ekspropriationsret over for disse her omhandlede Jorder, skal jeg ikke anbefale det, men jeg skal dog sige, at saa vidt mig bekendt, er der Forhold, hvor det maatte være nødvendigt, at man kunde anvende Ekspropriationsretten. Det er mig nemlig, sagt — og det er vist rigtigt —, at der er enkelte Fæstegodser, der ere overgaaede til Arvefæste paa de Vilkaar, at der er indført en Bestemmelse i vedkommende Arvefæstestofde, at disse Jorder ikke kunne og ikke maa udstykses, og hvis det er rigtigt, hvad jeg er tilbøjelig til at tro, at der gives Sogne her i Landet, hvor Skodderne indeholde en saadan Bestemmelse, hvor det altsaa er forbudt de vedkommende Jodehavere af Arvefæstegaardene at maatte udstykke og kunne sælge, vilde det jo være umuligt, at der i saadanne Sogne kunde komme den Slags Husmandsbrug, hvis der ikke i saadanne specielle Tilfælde maatte være Ret til at ekspropriere, og det skal jeg derfor henstille til det eventuelle Udvalg. Et æret Medlem — jeg tror, det var det ærede Medlem for Grenaa (N. Petersen) — mente, at der ikke vilde blive nogen Interesse for denne Sag, og at man kunde spare sig den Uvejrlighed, at udnævne de Amtskommissioner, som skulde udnævnes efter Lovforslagets Be-

stemmelse; thi de vilde ikke faa mere at bestille efter denne Lov, end Tiendekommissionerne havde faaet efter Tiendeloven. Siden det ærede Medlem interesserede sig saa meget for dette Spørgsmaal, skal jeg oplyse ham om, at jeg i det sidste Aar har faaet afløst ikke mindre end 5 Tiender i Odense Amtsradsreds og er i Færd med at afløse 5 til. Kan der blot i hver Areds afløses 5 Tiender om Aaret, skal man nok se, hvad Betydning den Lov vil faa, og det vil jeg i alt Fald hævde, at den Lov ikke er saa forkert endda, naar blot de mange Misforstaaelser hæves, der næres med Hensyn til Betydningen af den nævnte Lov. Men et er at afløse Tiender og et andet at oprette saadanne Husmandsbrug, det er to helt forskellige Ting, og det er min Overbevisning, at det vil gaa langt lettere med at faa denne Sag bragt i Orden end med den anden Sag; thi det er en given Ting, at de to Sager ikke kunne sammenlignes.

Naar der er blevet spurgt om, hvorledes Husmandskreditforeningen vil stille sig til denne Sag, skal jeg efter det Forhold, hvori jeg staar til en af disse Foreninger ikke komme nærmere ind derpaa. Det vilde disse Foreningers Bestyrelser selvfølgelig fuldstændig overlade til Lovgivningsmagtens fri Raadighed. Det er ikke Husmandskreditforeningernes Bestyrelser, der have søgt at sætte sig i Forbindelse med Landbot Kommissionen, det er tværtimod Landbotkommissionen, som har tilkaldt disse Bestyrelser og spurgt, om de kunde gøre Regning paa deres Medvirkning, ligesom ogsaa den højtærede Minister har sat sig i Forbindelse med dem. Grunden dertil har vistnok været den, at man har været bange for, at Statskassen ikke kunde tilvejebringe alle de Midler, der maatte blive Tale om at tilvejebringe, naar det var Statskassen, som direkte skulde yde Laanene fuldtud. Derfor har man villet benytte Husmandskreditforeningerne som en Melleminstans og lade dem bevilge indtil Halvdelen af Laanet i Forhold til Taksummen. Det er min Opfattelse, at Husmandskreditforeningerne ville være villige til at yde deres Bistand, saa godt de formaa, for at denne Sag kan blive praktiseret ud i Livet, for saa vidt da Lovgivningsmagten vil benytte disse Foreningers Mellemkomst. Staten, saavel Regeringen som Rigsdagen, har stillet sig meget velvilligt og liberalt over for disse Foreninger, og det vil kun være simpelt Skuldighed, hvis disse Foreninger gøre Gengæld og stille sig til Disposition, for saa vidt man da tror, at det er den heldigste Ordning, Landbotkommissionens Flertal har foreslaaet. Jeg skal